

مدیریت ورزشی _ فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۴
دوره ۷، شماره ۱، ص: ۱۳۱-۱۴۴
تاریخ دریافت: ۹۲/۰۳/۱۱
تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۴/۱۱

مقایسه عملکرد و خودپنداره تحصیلی رشته تربیت بدنی در دو نظام آموزش حضوری و از راه دور

مهرداد محرم زاده^۱، علی مهتری^{۲*}

۱. دانشیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران،
۲. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران، مدرس گروه تربیت بدنی دانشگاه پیام نور مرکز اردبیل

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر مقایسه عملکرد و خودپنداره تحصیلی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در دو نظام آموزش حضوری و از راه دور است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی رشته تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی شهر اردبیل در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ به تعداد ۲۳۴ نفر بود. از میان افراد مذکور، ۱۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. برای جمع‌آوری اطلاعات، از پرسشنامه خودپنداره تحصیلی و چهار پرسشنامه محقق‌ساخته برای عملکرد تحصیلی استفاده شد. پاسخ‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از فنون آمار توصیفی و استنباطی و به‌کارگیری نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که بین عملکرد تحصیلی رشته تربیت بدنی در دروس تخصصی نظری در دو نظام آموزش حضوری و نیمه‌حضوری تفاوت معناداری وجود دارد و عملکرد تحصیلی گروه حضوری در دروس نظری نسبت به گروه از راه دور بالاتر است و بین عملکرد تحصیلی در دروس عملی در دو نظام آموزش حضوری و از راه دور تفاوت معناداری وجود ندارد و نمره‌های گروه از راه دور نسبت به گروه حضوری در دروس عملی بالاتر است. بین سطح خودپنداره تحصیلی و معدل دیپلم متوسطه در دو گروه تفاوت معناداری مشاهده نشد.

واژه‌های کلیدی

آموزش حضوری، آموزش از راه دور، تربیت بدنی، خودپنداره تحصیلی، عملکرد تحصیلی.

مقدمه

در دو دهه اخیر، آموزش از راه دور در عرصه جهانی به سطح فوق العاده‌ای از توسعه رسیده است. امروزه این سیستم می‌تواند با توجه به وظایفش، قابلیت‌های راهبردی آن، کشورهای در حال توسعه را به‌طور سریع و وسیع به استانداردهای کشورهای توسعه‌یافته نزدیک‌تر کند (۱۳). نظام آموزشی را می‌توان یکی از پیچیده‌ترین زیرنظام‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دانست. با توجه به گسترش وسیع فعالیت‌های نظام آموزشی، ارزیابی سازمان‌های آموزشی، برنامه‌ها، کارکنان و ارزیابی خدمات ارائه‌شده از طرف آنها می‌تواند نقش مؤثری در فراهم آوردن کیفیت آموزشی داشته باشد (۴).

افزایش تقاضای اجتماعی برای آموزش مداوم از یک طرف و کمبود فضا و امکانات فیزیکی و مادی از طرف دیگر، سبب شده است تا نظام اجتماعی در جست‌وجوی راهی جایگزین برای ارائه خدمات بیشتر به مشتریان خود باشد (۱۰). نظام آموزش عالی به‌عنوان یک زیرنظام اجتماعی، هرچند همیشه با تأخیر، مشغول ارائه خدمات جایگزین، تغییر سازماندهی فرایند یاددهی-یادگیری و انتقال دانش، مهارت و نگرش به مشتریان (یادگیرندگان) بالقوه خود است. این موضوع با ظهور و بروز فناوری اطلاعات و ارتباطات شتاب بیشتری به خود گرفته و شکل دیگری از آموزش باز و از راه دور ظهور و بروز پیدا کرده است (۱۴). بنابراین آموزش از راه دور عبارت است از سازماندهی فرایند یاددهی-یادگیری و ارزیابی تحصیلی توسط یک مؤسسه با درجه انعطاف بالا، برای فرصت‌دهی برابر به همگان، از میان برداشتن موانع دسترسی، به‌ویژه فاصله جغرافیایی افراد جامعه به آموزش مورد نیاز و یادگیری مستقل در همه سطوح و اتخاذ راهبردهای مناسب برای به‌کارگیری فناوری‌های آموزشی، سامانه‌های چندرسانه‌ای و فناوری اطلاعات و ارتباطات (۱).

آموزش از راه دور، روش انتقال اطلاعات است که یادگیرندگان را به منابع آموزشی دور از دسترس مرتبط می‌کند (۲). در آموزش از راه دور دانشجویان می‌توانند بدون حضور در کلاس درس و بر حسب علاقه به یادگیری در رشته خاص بپردازند (۱۸). آموزش از راه دور سدهایی را که زمان و مسافت برای آموزش ایجاد می‌کند، از بین می‌برد و موانع آموزش سنتی مانند نیاز به ارتباط چهره به چهره بین استاد و دانشجو و وجود فیزیکی را ندارد (۱۱).

کیگان در کتاب *مبانی آموزش از راه دور*، آموزش از راه دور را دارای شش خصوصیت می‌داند: ۱. جدایی زمان و مکانی معلم از شاگرد؛ ۲. نقش محوری معلم از شاگرد؛ ۳. استفاده از فناوری‌های نوین

به‌عنوان ابزار آموزشی؛ ۴. تدارک ارتباط دوطرفه میان یادگیرنده و یاددهنده با استفاده از فناوری؛ ۵. نبود کلاس‌های یادگیری جمعی و تأکید بر آموزش‌های فردی؛ ۶. فردی کردن یادگیری (۵).

خودپنداره مجموعه برداشت‌ها یا ارزشیابی کلی فرد از شخصیت خویش است. این ارزشیابی، از ارزشیابی ذهنی‌ای سرچشمه می‌گیرد که هر فرد از ویژگی‌های رفتاری خود به‌دست می‌آورد (۷). راجرز خودپنداره را برداشتی که فرد از خود حقیقی خویش دارد یا به‌عبارت دیگر، آنچه فرد از وجود خویش احساس می‌کند، تعریف کرده است (۲۰). اهمیت موفقیت تحصیلی دانشجویان به مطالعات زیادی درباره پیش‌بینی‌کننده‌های تسهیل‌گر برای دستیابی به این مهم انجامیده است. یکی از این پیش‌بینی‌کننده‌ها خودپنداره فرد است (۲۲). خودپنداره را می‌توان درک فرد از خودش دانست که در نتیجه تجربیات فرد با محیط و رابطه او با دیگران شکل می‌گیرد. خودپنداره نظام پویایی است که با اعتقادات، ارزش‌ها، رغبت‌ها، استعدادها و توانایی‌هایی فرد ارتباط دارد. این عوامل تعیین‌کننده مسیر زندگی فرد است (۳).

خودپنداره تحصیلی نیز فرایند شکل‌گیری ارزشیابی از خودپنداره متأثر از تجارب آموزشی دانش‌آموزان و تفسیر محیط آموزشی است (۲۰) و بیانگر دانش و ادراکات فردی درباره ضعف‌های خودمان در یک حوزه تحصیلی معین و عقاید فردی درباره توانایی‌هایمان در انجام موفقیت‌آمیز تکالیف تحصیلی در سطوح طراحی شده است و یکی از بهترین پیش‌بینی‌کننده‌ها و میانجی‌ها برای متغیرهای انگیزشی اثربخش و غیراثربخش و از جمله عوامل بسیار مهم و اثرگذار در فرایند یادگیری است (۶). خودپنداره تحصیلی به‌شدت بر اطلاعات اجتماعی نسبی متکی است و انعکاسی از ارزیابی‌های سایرین است و ماهیتی هنجاری دارد. به‌عبارتی خودپنداره تحصیلی هر فرد در نتیجه قیاس خود با دیگران حاصل می‌شود (۱۷).

فراهانی (۱۳۸۱) در مورد نقش خودپنداره در موفقیت تحصیلی ورزشکار و غیرورزشکار به این نتیجه رسید که بین خودپنداره دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار تفاوت معناداری وجود ندارد (۷).

صالحی (۱۳۸۵) درباره تأثیر تلقین بر خودپنداره ورزشی به این نتیجه رسید که خودپنداره ورزشی ثبات‌شایان توجهی دارد و به‌سادگی دستخوش تغییر نمی‌شود (۸).

دلور (۱۳۷۳) در پژوهش روی دو گروه از دانشجویان مشروط و غیرمشروط دانشگاه علامه طباطبایی به این نتیجه رسید که دانشجویان مشروط در مقایسه با دانشجویان غیرمشروط خودپنداره ضعیف‌تری دارند (۷).

فراهانی (۱۳۸۰) در پژوهشی در مورد خودآموزی و مطالعه مستقل و نقش آن در یادداری دانش‌آموختگان تربیت بدنی به این نتیجه رسید که مطالعه مستقل خودآموزی در یادداری دانش‌آموختگان مؤثر است و

کسانی که در موقعیت خودآموزی و مطالعه فردی آموزش دیده‌اند، در مقایسه با گروه حضوری یادداری بهتری دارند (۸). فراهانی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی به مقایسه خودپنداره تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بین نمره‌های خودپنداره دو گروه تفاوتی وجود ندارد (۷).

چن، مارسینی، ریدر، وارد، آلن (۲۰۰۶) تحقیقی با عنوان «ارزیابی خدمات کیفیت آموزش آنلاین ورزش در ورزش‌های خاص» انجام دادند. در این مطالعه کیفیت خدمات در آکادمی ورزش ایالات متحده در دوره تحصیلی به صورت آنلاین و فاکتورهای آن ارزیابی شد. در آنالیز متغیرهای تحقیق از پنج متغیر خاص زیر استفاده شد: ۱. مطالب دوره آموزشی؛ ۲. مشخصات شرکت‌کنندگان؛ ۳. منابع کتابخانه؛ ۴. سرویس دانشجویان؛ ۵. درجه‌بندی کلی. نتایج نشان داد که رضایت شرکت‌کنندگان مرد در همه فاکتورها نسبت به زنان بیشتر است؛ همچنین شرکت‌کنندگان جوان در فاکتور درجه‌بندی رضایت بیشتری نسبت به دیگر شرکت‌کنندگان داشتند. اکثریت در مطالب آموزشی و سرویس دانشجویان راضی بودند. به طور کلی، شرکت‌کنندگان نسبتاً از کیفیت خدمات در آکادمی راضی بودند (۱۶).

بلوک، ادرمن، فیلکس، رینه‌که (۲۰۰۸) تحقیقی با عنوان «پیشرفت و رضایت در آموزش تندرستی آنلاین در مقابل آموزش تندرستی سنتی» انجام دادند. هدف عمده در این تحقیق بررسی پیشرفت و رضایت دانشجویانی بود که در کلاس تندرستی آنلاین و کلاس تندرستی سنتی شرکت می‌کنند. نتایج نشان داد که تمام شرکت‌کنندگان برگه نظرسنجی رضایت‌بخشی و ادراکی را پر می‌کنند و تفاوتی بین کلاس سنتی و آنلاین وجود ندارد. تفاوتی در سن، وضعیت استخدام، سال حضور در مدرسه مشاهده نشد. در کل پیشرفت کلاس آنلاین مثبت بود و پیشنهاد شد که به جای کلاس سنتی از کلاس آنلاین برای آموزش تندرستی استفاده شود (۱۵).

دیسوکی و محمد^۱ (۲۰۱۰) تحقیقی با عنوان «تأثیر آموزش از راه دور بر روی برخی از مهارت‌های ویژه در فوتبال» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد که با آموزش از راه دور می‌توان مهارت‌های ویژه در فوتبال مانند شوت، روپا، دریبل، پاس و ضربه با سر را آموزش داد و سطح عملکرد این مهارت‌ها در بین دانشجویان آموزش از راه دور نسبت به دانشجویان آموزش حضوری بهتر و مثبت بود (۱۹).

رشته تربیت بدنی، به علت جوان بودن جمعیت کشور، تغییر نگرش مردم در دهه گذشته و برخی ملاحظات فرهنگی-اجتماعی دیگر، لزوم توجه خاص و سرمایه‌گذاری مطلوب در امر آموزش و تربیت

نیروی متخصص نسبت به بسیاری از رشته‌های دیگر بارزتر است. واضح است دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تنها با استفاده از نظام آموزش حضوری نمی‌توانند پاسخگوی نیاز کشور یا درخواست تعداد انبوه متقاضیان آموزش عالی با حفظ کیفیت باشند، از این رو در کنار آموزش حضوری، ضرورت استفاده از نظام آموزش از راه دور برای افزایش ظرفیت پذیرش و استفاده بهینه از امکانات آموزشی در حد معقول کاملاً محسوس است. این روش نوین به دلیل ویژگی‌های خاص، به‌ویژه قدرت پوششی آن، می‌تواند در پاسخگویی به نیاز جامعه در مورد تربیت نیروی انسانی تربیت بدنی مؤثر و مکمل نظام آموزش حضوری باشد.

با در نظر گرفتن مسائل مطرح‌شده، نتیجه‌گیری می‌شود که در قرن حاضر فناوری رو به توسعه، ازدیاد جمعیت، مشکلات اقتصادی، پراکندگی جغرافیایی برخی از کشورها، تقاضا برای آموزش بیشتر، تمایل افراد برای خودآنگیزی، خودآموزشی و بهبود کیفیت آموزشی موجب شده است که نظام آموزش از راه دور در کنار آموزش حضوری قرار گیرد. در این پژوهش عملکرد و خودپنداره دانشجویان رشته تربیت بدنی به‌عنوان یک رشته تحصیلی با درس‌های متنوع عملی و نظری به‌عنوان مسئله اصلی تحقیق مطرح است. آموزش از راه دور در استان اردبیل نیز همانند دیگر استان‌ها استفاده می‌شود. به‌طوری‌که در دانشگاه پیام نور مرکز اردبیل حدود نزدیک به ۱۰۰ نفر در قالب دانشجوی رشته تربیت بدنی در این دانشگاه مشغول به تحصیل‌اند. به‌طوری‌که پس از شناخت وضعیت عملکرد تحصیلی و مقایسه آن با نظام حضوری باید برای ارتقای آموزش اقدام شود.

روش تحقیق

در این مقاله با توجه به ماهیت موضوع تحقیق، برای مقایسه عملکرد تحصیلی دانشجویان دو نظام از روش توصیفی علی - مقایسه‌ای استفاده شد. برای مقایسه تجربه پیشین دانشجویان دو نظام آموزشی از روش علی - مقایسه‌ای استفاده شد. برای بررسی عملکرد تحصیلی دانشجویان در دروس نظری از چهار پرسشنامه پاسخ بسته در هریک از درس‌های نمونه تحقیق استفاده شد. پرسشنامه‌های مزبور حاوی ۸۰ سؤال چهارگزینه‌ای بود (هر درس ۲۰ سؤال) که از هریک از منابع درسی که به‌صورت یکسان در دو گروه آزمودنی تدریس شده، استخراج شده است. این پرسشنامه‌ها از بانک سؤالات امتحانی دانشگاه پیام نور کشور و براساس استاندارد تهیه و تنظیم شده است. این پرسشنامه‌ها در جلسات امتحانی پایان ترم تحصیلی خاص هر درس و بعد از امتحان اصلی آزمودنی‌ها در دانشگاه محقق اردبیلی و دانشگاه پیام‌نور

مرکز اردبیل تکمیل شد. نمونه دروس مربوطه در دروس نظری عبارتند از آناتومی، بیومکانیک، مدیریت سازمان‌های ورزشی و یادگیری حرکتی. تجربیات پیشین از طریق متغیرهای معدل دیپلم متوسطه و نمره خودپنداره تحصیلی بررسی شده است. نمره دیپلم متوسطه از طریق پرسشنامه‌هایی که حاوی سؤالات دروس نظری نمونه تحقیق بود، کسب شده است. نمره سطح خودپنداره تحصیلی آزمودنی‌ها از طریق پرسشنامه دست‌ساز تجربه شده است (این پرسشنامه توسط دکتر علی دلاور تهیه شده و در اجرای سه طرح تحقیقی استفاده شده است. پایایی این پرسشنامه به کمک روش کرونباخ (ضریب آلفا) محاسبه شده و معادل $\alpha = 0.73$ است).

جامعه آماری تمامی دانشجویان رشته تربیت بدنی (۲۳۴ نفر) در مقطع کارشناسی دانشگاه‌های دولتی استان اردبیل در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ بودند. از این تعداد ۱۵۲ نفر در دانشگاه محقق اردبیلی (آموزش حضوری) و ۸۲ نفر در دانشگاه پیام نور اردبیل (آموزش راه دور) شاغل به تحصیل بودند. نمونه انتخاب‌شده از هریک از روش‌های آموزشی و شش کلاس درسی (دوازده کلاس در دو گروه)، حجم نمونه در هریک از گروه‌های آموزشی ۵۰ نفر (۱۰۰ نفر در دو گروه) بود. برای انتخاب دروس، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شد. ابتدا کلیه دروس با توجه به اینکه در نیمسال اول تحصیلی ۹۱-۹۲ در هر دو دانشگاه مربوطه ارائه شده باشد و با توجه به ماهیت دروس مختلف طبقه‌بندی شد، سپس از هریک از گروه‌ها یک عنوان درسی (درس آناتومی، از گروه‌های درس‌های مبانی زیستی؛ درس بیومکانیک از گروه‌های درس‌های تحلیلی و حل مسئله؛ درس مدیریت سازمان‌های ورزشی، از گروه درس‌های نظری با ماهیت علوم انسانی؛ درس یادگیری حرکتی، از گروه درس‌های رشد و یادگیری؛ درس شنا، از گروه درس‌های عملی انفرادی؛ درس فوتبال، از گروه درس‌های عملی گروهی) انتخاب شد. به‌منظور انتخاب کلاس‌های درس‌های مختلف دانشگاه‌های مجری تربیت بدنی در استان اردبیل در هر دو نظام آموزش نمونه‌گیری به‌صورت خوشه‌ای انجام گرفت. نمونه‌گیری خوشه‌ای برای انتخاب آزمودنی‌ها (در قالب کلاس درس) در هریک از دو نظام آموزش صورت گرفت. سطح معناداری قابل پذیرش در این پژوهش، حداقل سطح ۵ درصد است و کلیه مراحل آماری آن به‌وسیله رایانه و از طریق بسته نرم‌افزاری آماری spss.v.18 انجام گرفت.

نتایج و یافته‌های تحقیق

جدول ۱ نشان می‌دهد بین عملکرد تحصیلی دانشجویان رشته تربیت بدنی در دو نظام آموزشی حضوری و از راه دور تفاوت معناداری وجود دارد. پس عملکرد تحصیلی گروه از راه دور در تمام دروس نظری نمونه پایین‌تر از گروه حضوری است.

جدول ۱. مقایسه عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی در دو نظام آموزشی

گروه‌های	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	نمره T	سطح معناداری (sig)
حضوری	۵۰	۱۵/۹۴	۰/۹	۹۸	-۵/۱۲	۰/۰۰۴
از راه دور	۵۰	۱۲/۸۱	۲/۱۴			

جدول ۲ نشان می‌دهد بین عملکرد تحصیلی دانشجویان رشته تربیت بدنی در دروس تخصصی نظری نمونه در دو نظام آموزش حضوری و از راه دور تفاوت معناداری وجود دارد. پس کیفیت آموزشی گروه از راه دور در تمام دروس نظری نمونه پایین‌تر از گروه حضوری است.

جدول ۲. مقایسه عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی در دروس تخصصی نظری در دو نظام آموزشی

دروس	گروه‌های آزمودنی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	نمره T	سطح معناداری (sig)
آناتومی	حضوری	۳۰	۱۵/۷۸	۲/۴۸	۵۲	-۴/۰۹	۰/۰۰۲
	از راه دور	۲۴	۱۱/۱۲	۳/۴۱			
بیومکانیک	حضوری	۳۰	۱۶/۰۱	۲/۶۷	۵۴	-۹/۵۳۴	۰/۰۰۱
	از راه دور	۲۶	۱۱/۵۴	۲/۱۸			
یادگیری حرکتی	حضوری	۲۸	۱۷/۶۵	۱/۵۸	۵۰	-۷/۴۲۲	۰/۰۰۱
	از راه دور	۲۴	۱۴/۴۰	۱/۵۱			
مدیریت سازمان‌های ورزشی	حضوری	۳۰	۱۸/۱۳	۱/۴۵	۴۸	-۸/۳۶	۰/۰۰۳
	از راه دور	۲۰	۱۵/۹۳	۲/۱۸			

جدول ۳ نشان می‌دهد بین عملکرد تحصیلی دانشجویان رشته تربیت بدنی در دروس عملی (فوتبال و شنا) در دو نظام آموزشی حضوری و از راه دور تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۳. مقایسه کیفیت آموزشی دانشجویان تربیت بدنی در دروس عملی (والیبال، دو و میدانی) در دو نظام آموزشی

دروس	گروه‌های آزمودنی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	نمره T	سطح معناداری (sig)
فوتبال	حضور	۳۰	۱۶/۴۱	۳/۳۰	۴۸	-۲/۴۲	۰/۳۵
	از راه دور	۲۰	۱۶/۸۰	۱/۹۵			
شنا	حضور	۳۰	۱۵/۴۴	۳/۲۱	۵۲	-۱/۵۴	۰/۰۸
	از راه دور	۲۴	۱۵/۸۲	۱/۸۶			

جدول ۴ نشان می‌دهد بین معدل دیپلم و سطح خودپنداره تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی در دو نظام آموزش حضوری و از راه دور تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۴. مقایسه معدل دیپلم متوسطه و سطح خودپنداره تحصیلی در دو نظام آموزشی

دروس	گروه‌های آزمودنی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	نمره T	سطح معناداری (sig)
معدل دیپلم متوسطه	حضور	۵۰	۱۵/۴۹	۱/۷۶	۴۸	-۲/۴۰	۰/۳۱
	از راه دور	۵۰	۱۴/۵۷	۲/۳۴			
سطح خودپنداره تحصیلی	حضور	۵۰	۱۰۹/۷۹	۱۱/۶	۴۸	-۰/۸۴	۰/۴۱
	از راه دور	۵۰	۱۰۷/۹۳	۷/۳۱			

بحث و نتیجه‌گیری

عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی نظام از راه دور در دروس تخصصی نظری نسبت به دانشجویان حضوری کمتر بود؛ حتی این تفاوت از نظر آماری بین دو گروه معنادار بود. برای نمونه عملکرد تحصیلی در درس آناتومی دانشجویان آموزش از راه دور با میانگین نمره ۱۱/۱۲ نسبت به دانشجویان حضوری با میانگین نمره ۱۵/۷۸ پایین بود. عملکرد تحصیلی در درس بیومکانیک در دانشجویان آموزش از راه دور با میانگین نمره ۱۱/۵۴ نسبت به دانشجویان حضوری با میانگین نمره ۱۶/۰۱ خیلی پایین بود. عملکرد تحصیلی در درس یادگیری حرکتی دانشجویان از راه دور با میانگین نمره ۱۴/۴۰ نسبت به دانشجویان حضوری با میانگین نمره ۱۷/۶۵ پایین بود. عملکرد تحصیلی در درس مدیریت مسابقات ورزشی دانشجویان از راه دور با میانگین نمره ۱۵/۹۳ نسبت به دانشجویان حضوری با میانگین نمره ۱۸/۱۳

پایین بود. از این بخش نتیجه‌گیری می‌شود که در دروس نظری تخصصی تربیت بدنی نظام آموزش از راه دور هنوز مشکلات و کاستی‌هایی در امر آموزش وجود دارد که نمی‌تواند با دانشگاه‌های حضوری رقابت کند، البته با شناسایی ضعف‌ها و آموزش مناسب و کافی در امر آموزش، دانشگاه‌های آموزش از راه دور می‌تواند با دانشگاه‌های حضوری در زمینه آموزش رقابت کند. علت این تفاوت‌ها در حضور نداشتن اکثریت دانشجویان تربیت بدنی به کلاس‌های رفع اشکال و نداشتن هیأت علمی رشته تربیت‌بدنی در دانشگاه‌های پیام نور مرکز اردبیل و بی‌توجهی مسئولان این دانشگاه‌ها به رشته تربیت بدنی گزارش می‌شود. این یافته‌ها، نتایج تحقیق فراهانی (۱۳۸۰) را با عنوان «خودآموزی و مطالعه مستقل و نقش آن در یادداری دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی» که نشان داد کسانی که در شرایط خودآموزی آموزش دیده‌اند، نسبت به گروه حضوری، سطح یادداری بالاتری دارند، تأیید نمی‌کند (۸).

از نظر عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی در دو نظام آموزش حضوری و از راه دور در دروس عملی بین دو گروه تفاوت معناداری مشاهده نشد. برای نمونه عملکرد تحصیلی در درس فوتبال دانشجویان از راه دور با میانگین نمره ۱۶/۸۰ نسبت به دانشجویان حضوری با میانگین نمره ۱۶/۴۱ بالاتر بود. عملکرد تحصیلی در درس شنا در دانشجویان از راه دور با میانگین نمره ۱۵/۸۲ نسبت به دانشجویان حضوری با میانگین نمره ۱۵/۴۴ بالاتر بود. این یافته‌ها با یافته‌های فراهانی و کشاورز (۱۳۸۲)، کشاورز (۱۳۸۲)، مک فارلند (۱۹۹۶)، استن بروگ و استین سون (۱۹۹۸)، دیسوکو و محمد (۲۰۱۰) همسوست (۲۳، ۲۱، ۱۲، ۹). فراهانی و کشاورز (۱۳۸۲) در تحقیق خود با عنوان «نقش رسانه‌ها در آموزش درس تنیس روی میز رشته تربیت بدنی نظام آموزش از راه دور» به اختلاف بین میانگین گروه حضوری با میانگین ۶/۶۶ و گروه آموزش از راه دور با میانگین ۸/۴۶ اشاره کرد (۹).

کشاورز (۱۳۸۲) در تحقیق خود با عنوان «نقش رسانه‌ها در آموزش درس فوتبال رشته تربیت بدنی نظام آموزش از راه دور» به بالا بودن نمره‌های گروه آموزش از راه دور نسبت به گروه حضوری اشاره کرده است (۱۲).

مک فارلند (۱۹۹۶) نیز در تحقیق خود به بالا بودن نمره‌های میانگین دانشجویان نیمه‌حضوری نسبت به دانشجویان حضوری اشاره کرده است (۲۱).

استن بروگ و استین سون (۱۹۹۸) در تحقیق خود به قابل اجرا بودن برخی از دروس عملی با شیوه غیرحضوری که گاهی به نتایج بهتر این‌گونه دروس در نظام آموزش غیرحضوری نسبت به آموزش حضوری منجر می‌شود، اشاره کرده است (۲۳). دیسوکو و محمد (۲۰۱۰) در تحقیق خود به سطح

عملکرد بهتر مهارت‌های ویژه در فوتبال مانند شوت، روپا، دریبل، پاس و ضربه با سر دانشجویان آموزش از راه دور نسبت به دانشجویان آموزش حضوری اشاره کرده‌اند (۱۹).

بین تجربیات پیشین دانشجویان تربیت بدنی در دو نظام آموزش حضوری و از راه دور از نظر آماری تفاوت معناداری وجود ندارد. برای نمونه میانگین نمره متغیر معدل دیپلم متوسطه دانشجویان از راه دور ۱۴/۵۷ و دانشجویان حضوری ۱۵/۴۹ بوده است. بنابراین بین گروه حضوری و از راه دور در متغیر معدل دیپلم تفاوت معناداری وجود ندارد. میانگین نمره متغیر سطح خودپنداره تحصیلی دانشجویان از راه دور ۱۰۷/۹۳ و دانشجویان حضوری ۱۰۹/۷۹ بوده است. بنابراین بین گروه حضوری و از راه دور در متغیر سطح خودپنداره تحصیلی تفاوت وجود ندارد. این یافته‌ها، یافته فراهانی و همکاران (۱۳۹۱) را که نشان دادند بین سطح خودپنداره دانشجویان تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی تفاوتی وجود ندارد تأیید می‌کند (۷).

براساس نتایج این تحقیق می‌توان استنباط کرد که رشته تربیت بدنی در استان اردبیل، به علت جوان بودن جمعیت استان، تغییر نگرش مردم در دهه گذشته و پرورش قهرمانان ملی و جهانی در استان و برخی ملاحظات فرهنگی- اجتماعی دیگر، لزوم توجه خاص و سرمایه‌گذاری مطلوب در امر آموزش و تربیت نیروی متخصص نسبت به بسیاری رشته‌های دیگر در سطح استان اردبیل بارزتر است. رشته تربیت بدنی در استان اردبیل، به علت جوان بودن جمعیت استان، تغییر نگرش مردم در دهه گذشته و پرورش قهرمانان ملی و جهانی در استان و برخی ملاحظات فرهنگی- اجتماعی دیگر، لزوم توجه خاص و سرمایه‌گذاری مطلوب در امر آموزش و تربیت نیروی متخصص نسبت به بسیاری رشته‌های دیگر در سطح استان اردبیل بارزتر است. واضح است دانشگاه‌های پیام نور استان دانشجویان بومی دارند و این دانشجویان بعد از فراغت از تحصیل، در سطح استان در سازمان‌های مختلف مشغول به کار و فعالیت‌های ورزشی دیگر خواهند شد که لزوم توجه به سطح عملکرد تحصیلی و امکانات و تأسیسات ورزشی در دانشگاه‌های پیام‌نور مشخص می‌شود. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که نظام آموزش از راه دور رشته تربیت بدنی در استان اردبیل ضمن اینکه تنها از یک رسانه آموزشی یعنی کتاب خودآموز در آموزش تربیت بدنی استفاده می‌کند و از سایر رسانه‌ها بی‌بهره است، توانایی لازم را برای آموزش این رشته در سطح دانشگاه دارد. اما کاستی‌ها و ضعف‌های زیادی دارد که باید مورد توجه مسئولان رشته تربیت بدنی دانشگاه‌های آموزش از راه دور قرار گیرد. با توجه به اینکه عملکرد و خودپنداره تحصیلی یکی از مهم‌ترین موضوعات بحث‌برانگیز در رشته تربیت‌بدنی در دو نظام آموزشی

راه دور و سنتی است، اگر گروه تربیت بدنی دانشگاه پیام نور اردبیل بخواهد براساس فلسفه وجودی خود، به انتقال ارزش، دانش و مهارت‌های رشته تربیت بدنی بپردازد، باید خدماتی با عملکرد تحصیلی اثربخش ارائه دهد تا در رقابت پایدار با سایر مراکز آموزشی به جذب دانش‌آموختگان خلاق قرار گیرد تا سهمی در تولید دانش این رشته تحصیلی داشته باشد. همچنین این باور عمومی جامعه که دانشجویان دانشگاه‌های دولتی به دلیل کسب نمره‌های بهتر در آزمون‌های ورودی و پیشینه علمی قوی‌تر، خودپنداره تحصیلی بهتری دارند، در رشته تربیت بدنی تأیید نمی‌شود یا دست‌کم می‌توان گفت دانشگاه‌های پیام نور در پرورش باورها و خودپنداره تحصیلی موفق عمل کرده‌اند. برای اینکه دروس عملی و مهارتی با کیفیت و عملکرد خوبی انجام گیرد، باید مطالب به‌نحو مناسبی به دانشجو منتقل شود؛ ارتباط منظم بین دانشجو و استاد برقرار باشد؛ فرایندها مداوم ارزیابی شود و تعامل بین دانشجو و استاد وجود داشته باشد، و از ابزار آموزشی مثل ویدئو، تصاویر و اسلایدهای دقیق مهارتی، و تهیه نرم‌افزارهای مهارتی برای دروس عملی ارائه شود. همچنین به مسئولان دانشگاه از راه دور توصیه می‌شود، برای دانشجویان رشته تربیت بدنی دوره‌های آموزشی طراحی شود تا با شیوه‌های یادگیری خودگردان در دروس نظری و عملی آشنا شوند. برای استادان و کارکنان دانشگاه‌های از راه دور، دوره‌هایی در نظر گرفته شود تا با قوانین، شیوه‌ها و روش‌های آموزش از راه دور آشنا شوند. برای دروس و واحدهای دانشگاهی به‌خصوص دروس نظری با حل مسئله نرم‌افزارهای درسی تهیه شود، امکان آموزش‌های آنلاین فراهم شود و برنامه‌هایی به‌منظور ارتقای مهارت‌های پایه‌ای فناوری اطلاعات و مهارت‌های عملی و ارتباط هم برای استادان و هم کارکنان در نظر گرفته شود. تمهیداتی اندیشیده شود تا دانشجویان بتوانند از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی موجود در مراکز به‌نحو احسن استفاده کنند و راهکارهایی اندیشیده شود تا دانشجویان بتوانند با استادان و همدیگر از طریق شبکه اینترنت تعاملات علمی، آموزشی و مهارتی داشته باشند و اهتمام بیشتری به پخش رادیویی و تلویزیونی تمام دروس دانشگاهی از جانب مسئولان و استادان به خرج داده شود. برای دانشجویان از راه دور برنامه‌های مشاوره‌ای بدو ورود به دانشگاه و حین تحصیل در دانشگاه در نظر گرفته شود تا با قوانین و شیوه‌های آموزش از راه دور، آشنایی کامل داشته باشند و امکاناتی فراهم شود تا دانشجویان بتوانند از طریق شبکه اینترنت با کارکنان دانشگاه ارتباط داشته باشند و امور اجرایی خود را از این طریق انجام دهند. همچنین نرم‌افزارهایی برای تهیه و تدوین آزمایش‌های مجازی تدارک دیده شود تا دانشجویان تربیت بدنی از امکانات آزمایشگاهی و کارگاه‌های مجازی بهره‌مند شوند.

منابع و مآخذ

۱. جوادى بورا، محمدعلی؛ ابراهیم‌زاده، عیسی؛ فرج‌اللهی، مهران و سرمدی، محمدرضا. (۱۳۹۰). "طراحی مدل ارزیابی اثربخشی نظام آموزش از راه دور در دانشگاه پیام‌نور". فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، سال دوم، شماره ۱، پاییز، صص ۷۹-۹۸.
۲. خانجانی، نرگس و جمشیدی، وحیده. (۱۳۹۰). "موارد ضعف و قوت اولین دوره آموزش غیرحضوری گواهی‌نامه علی بهداشت کشور در دانشگاه علوم پزشکی کرمان از دیدگاه دانشجویان این دوره: مطالعه کیفی". مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۱، شماره ۴، صص ۳۳۱-۳۱۸.
۳. رضایپور، یاسر؛ ریحانی، شهناز؛ خباز، محمود و ابوترابی، پریرسا. (۱۳۸۹). "مقایسه رابطه بین مؤلفه‌های ابرازگری هیجانی و خودپنداره در دانشجویان دختر و پسر". فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، سال ۴، شماره ۱، دوره ۱۳، صص ۴۰-۵۱.
۴. شاهرضایی، سید رسول. (۱۳۸۹). "بررسی وضعیت ارزیابی در آموزش عالی کشور به‌منظور ارائه یک چهارچوب ادراکی". فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، دور، ۱۶، شماره ۲، پیاپی ۵۶، صص ۴۱-۶۰.
۵. غلامی، طاهره. (۱۳۸۷). "کتابداران و اعضای هیئت علمی در فرایند آموزش از راه دور". مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، پاییز ماه، شماره ۷۵، صص ۱۹۸-۱۸۵.
۶. غفاری، ابوالفضل و بلوچی ارفع، فاطمه. (۱۳۹۰). "رابطه و انگیزش پیشرفت و خودپنداره تحصیلی با اضطراب امتحان در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد". پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱۳۶-۱۲۱.
۷. فراهانی، ابوالفضل؛ ترخانی، عزت‌ا... و ایمانی، محمد. (۱۳۹۱). "مقایسه خودپنداره دانشجویان تربیت‌بدنی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی". مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۱۵، صص ۲۰۲-۱۸۹.
۸. فراهانی، ابوالفضل. (۱۳۸۰). "خودآموزی و مطالعه مستقل و نقش آن در یادداری دانش‌آموختگان تربیت بدنی". حرکت، شماره ۱۰، صص ۱۸-۵.
۹. فراهانی، ابوالفضل و کشاورز، لقمان. (۱۳۸۲). "نقش رسانه‌ها در آموزش درس تنیس روی میز رشته تربیت‌بدنی نظام آموزش از راه دور". المپیک، سال یازدهم، شماره ۲۳، صص ۶۹-۷۶.
۱۰. فراهانی، ابوالفضل. (۱۳۸۱). "رفتار ورودی و رابطه آن با عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی". حرکت، شماره ۱۵، صص ۸۷-۷۱.

۱۱. کاظمی، نصرت. (۱۳۸۴). "چشم‌انداز آموزش از راه دور در قرن ۲۱". دومین کنفرانس ملی آموزش باز و از راه دور، دانشگاه پیام نور، سازمان مرکزی، صص ۱۰-۱۲.
۱۲. کشاورز، لقمان. (۱۳۸۲). "نقش رسانه‌ها در آموزش درس فوتبال رشته تربیت‌بدنی نظام آموزش از راه دور". حرکت، شماره ۱۶، صص ۲۵-۳۷.
۱۳. گنجی، مسعود و معینی‌کیا، مهدی. (۱۳۸۶). "فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌های آموزش از راه دور در استان اردبیل". طرح تحقیقاتی دفتر آموزش و پژوهش استانداری اردبیل، صص ۱-۱۰.
14. Aram dewela, R., Hall, J. (2006). "A comparative analysis of international education satisfaction using sevqual". *Journal of Services Research*, 6, pp: 141-163.
15. Block, A., Udermann, B., Felix, M., Reineke, D., Murray, S. (2008). "Achievement and satisfaction in an online versus a traditional health and wellness course". *Journal of Online Learning and Teaching*, 4(1), pp: 57-66.
16. Chen, S., Marciani, L., Ryder, C., Ward, R., Allen, D. (2006). "Service quality assessment of online sport education at a sport-specific: Graduate institute". *Journal of Distance Learning Administration*, 9(2), pp: 86-93.
17. Chion, S. F., Chung, U. L. (2003). "Development and testing of an instrument to measure interactions in synchronous distance education". *The Journal of Nursing Research*, 11(3), pp: 188-96.
18. Coates, H. (2005). "The value of student engagement for higher education quality assurance". *Quality in Higher Education*, 11(1), pp: 25-36.
19. Desouky, G., Mohamed, M. (2010). "Impact of distance education on some aspects of skills in football". *World Journal of Sport Sciences*, 3, pp: 1263-1267.
20. Ferla, J., Valke, M., Cai, Y. (2009). "Academic self-efficacy and academic self-concept: Reconsidering structural relationships". *Learning and Individual Differences*, 19, pp: 499-505.
21. Macfarland, T. (1996). "Results from a common final examination: A comparison between on-campus students off-campus student". *Research & Planning Report*, Institution Nova Southeastern University, Fort Lauderdale, pp: 96-17.

-
22. Nagy, G., Watt, H. M. G., Eccles, J. S., Trautwein, U., Ludthe, O., Baumert, J. (2010). "The development of students mathematics self-concept in relation to gender: different countries, different trajectories". *Journal of Research on Adolescence*, 20(2), pp: 482-506.
  23. Stanbrough, M., Sitnson, B. (1998). "Anatomy of a distance learning courses". Presentation at the National Association for Physical Education in Higher Education Conference, New Orleans, Louisiana Association, pp: 133-135.